

Hat tételben a 25 éves Pesthidegkúti Waldorf Iskoláról¹

PEDAGÓGIAI JELENETEK

BAKONYI KATALIN

Emlékkép²

1989. szeptember 2-a, délután fél négy. A stuttgarti iskola színháztermében gyülekeznek az emberek. A francia forradalom kétszázadik évfordulója alkalmából szerveztek konferenciát. Címe és témája: *Szabadság, egyenlőség, testvériség*. Nekünk, a Waldorf-tanárképzés hallgatóinak ezzel a héttel kezdődött el a tanévünk.

Túl vagyok már az első, rettenetes nehéz évenem a stuttgarti szemináriumban. A nehézség elsősorban a rossz nyelvtudásból következett, de nem volt könnyű elhagynom régi állásomat, barátaimat, családomat és változásokkal teli országomat sem.

A csoportban, ahová beosztottak, 52-en voltunk, tizennégy országból. Magyarországot és egyáltalán Kelet-Európát abban a két évben én képviseltem. Az egyetlen voltam a csoportban, aki olyan országból érkezett, ahol akkor még nem volt Waldorfiskola.³ Ezért kezdetben kissé idegenként néztek rám, és nem is igazán értették, hogy mit keresek ott. Az első tanév végén csoporttársaim úgy köszöntek el tőlem, hogy nem voltak biztosak abban, ősszel visszatérek-e közéjük. Ám ezt csak később mesélték el nekem.

Második évünket tehát a fent említett konferenciával kezdtük el, és ott, a szín-

¹ Az iskola hivatalos neve: Pesthidegkúti Waldorf Általános Iskola, Gimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola, szociális rövidítése: PHWI, honlapja: <http://www.phwi.hu/>.

A szerkesztőség az év elején részt vett az AME által az iskolában rendezett szakmai megbeszélésen, erről szól a szerkesztői jegyzet a lap 1-2. számában, s ott a jelen ünnepi összeállítás negyedik írásából már idéztünk egy bekezdést.

² Az írás megjelent az iskolaiújság 2008. novemberi számában.

³ Az iskolaalapításról az iskola honlapján olvasható: „Az alternatív pedagógiai gyakorlatot folytató iskolák közül a Pesthidegkúti Waldorf Iskola volt az, amely Közép-Kelet Európában és Magyarországon elsőként törte meg civil kezdeményezéssel az állam oktatási-nevelési monopóliumát.

1989-ben kezdtük meg az oktatást Solymáron 32 elsőssel, felmenő rendszerben. Az 1996-97-es tanévben indult az első gimnáziumi osztály, a 2000-2001-es tanévtől az iskola teljes kiépülésével a tizenhárom évfolyamon háromszázhatvan diáknak adunk otthont.

Iskolaépületünk Buda határán, a II. kerületben van. Az épületet fenntartónk – a Török Sándor Waldorf-pedagógiai Alapítvány – segítségével alakítottuk és bővítettük: a tizenhárom osztályterem mellett 1996-ban egy euritmia terem épült, ugyanebben az évben egy könyvtárat, valamint két szaktantermet alakítottunk ki. 1997-ben egy kézművesházal bővült az iskola, 1998-ban pedig egy sportpályával gyarapodtunk.” (Ugyanerről: *Vekerdy*, 2003)

házt terem hátsó soraiban találkoztunk, köszöntöttük egymást. Hatalmas volt a zaj meg a nyüzsgés, két-három ezer ember beszélgetett a teremben.

Pontosan négy órakor a színpadon felállt Herr Leber, a konferencia vezetője. (Ő volt egyébként egyik kedvenc tanárom, sokat, nagyon sokat tanultam tőle.⁴) Né-

hány pillanat múlva nagy csönd lett, és fölhangzottak a bevezető szavak. Én azonnal megrettentem: alig értettem valamit, és hatalmas súlyként nehezedett a szívemre, hogy ismét megkezdődik a heroikus küzdelem: hogy értsek és értsenek. Ránéztem az órámrá, és még jobban

összeszorult a szívem, hiszen azokban a percekben otthon... Gondolataimat gyorsan visszatereltem, hogy ne érezzem a magányt, és hogy el ne sírjam magam.

Herr Leber túl volt a köszöntő szavakon, és arra emlékeztetett mindenkit, hogy a francia forradalom kétszázadik évfordulóján kívül még a Waldorf-mozgalom témájában is emlékezünk, hiszen éppen hetven éve Stuttgartban nyitották meg az első Waldorf-iskolát. Szépen és izgalmasan beszélt erről, és én olyan nagyon akartam érteni, amit mond, hogy figyelmem lassan értéssé alakult. A bevezető szavak lezárásakor Leber úr egyszer csak arra kérte hallgatóságát, hogy tekintettel a bejelentések hatalmas jelentőségére, mindenki álljon föl. Nehezen lett újra csend, senki sem értette e váratlan kérés okát.

A következő hangzott el akkor, próbálom emlékezetemből pontosan felidézni:

Életemben először éreztem, hogy valamihez teljesen önként, szabad akaratomból tartozom, aminek szelleme és erői a világ sok-sok országára, iskolájára, embereire hatnak, és láthatatlan módon összekötik őket. Akkor, azokban a percekben mélységesen büszke voltam magyarságomra.

„Kedves Jelenlévők! Ezekben a pillanatokban a világban két olyan helyen nyitja meg kapuit Waldorf-iskola, ahol eddig még ez nem történhetett meg. Mindkét alapítás olyan nagy jelentőségű, hogy az egész világ Waldorf-pedagógiáját meg fogja mozgatni. (Persze már ekkor erősen kalapált a szívem, és küzdöttem a könnyeimmel.) Az egyik

Berlethem közelében, egy részben antropológiai alapokat valló kibucban, Izraelben.”

Hatalmas taps tört ki. Mindannyian izraeli csoporttársunk, Ron felé fordultunk, és aki elérte, átélte őt.

Lassan ismét várakozó csönd lett. „A

másik (és ekkor Leber úr hangja kissé megcsuklott) a vasfüggöny mögött, Kelet-Európában – amiről azt gondoltuk, hogy sohasem történhet meg, és most mégis –, Budapest mellett egy kis sváb faluban, Solymáron egy osztály várja holnaptól a tanítást. Egy osztály osztálytanítóval, sok-sok segítő szülővel és bátor antropológussal, hatalmas erőfeszítések és hosszú évek illegális előkészítő munkája után.” Innentől már nem lehetett hallani semmit az ovációtól és a tapstól. Én pedig már nem kaptam levegőt, mert aki csak körülöttem volt, mindenki köszöntött.

Erre a percre még most is csak meghatottan tudok gondolni. A büszkeség, az öröm, a felelősség érzései keveredtek, keverednek bennem. Életemben először éreztem, hogy valamihez teljesen önként, szabad akaratomból tartozom, aminek szelleme és erői a világ sok-sok országára,

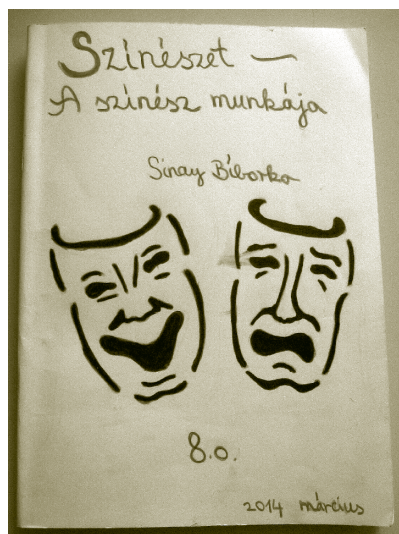
⁴ Stefan Leber (1937-) a német Waldorf-mozgalom és a Waldorf-pedagógia egyik jeles személyisége, az előadás időpontjában a Stuttgarti Waldorf-pedagógiai Intézet vezetője volt.

iskolájára, embereire hatnak, és láthatatlan módon összekötik őket. Akkor, azokban a percekben mélységesen büszke voltam magyarságomra. Rendkívüli hálát éreztem Székely Gyuri és Anikó⁵ iránt, akik lehetővé tették, hogy tanulhassak Németországban.

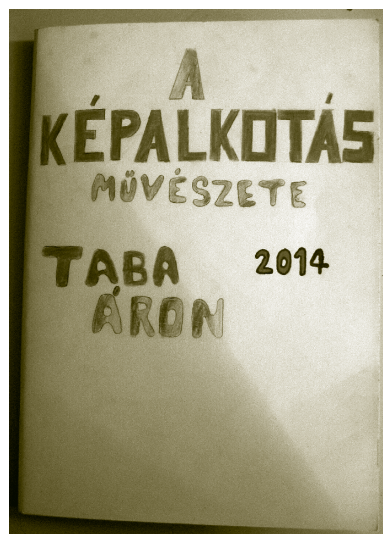
Az erő, amivel akkor feltöltődtem, sokáig tartott. Olyan mélyen tudtam a második évet megélni a szemináriumban, amiről előtte álmodni sem mertem. Sokat tanultam azután Münchenben is, az ottani Waldorf-iskolában, hogy utána 1990 szeptemberében én indíthassam el osztálytanítónaként a másodikként induló osztályt Solymáron.⁶

E szeptemberi esemény után megváltozott a rólam alkotott kép is Stuttgartban. Egész Kelet-Európát képviselhettem, és rajtam keresztül mindenki Solymárnak szeretett volna segíteni. Soha annyi gesztust, gondolatot és konkrét segítséget nem kaptam, mint akkor, abban az évben. A jóindulat, a sok segítő gondolat, a lelki-szellemi odafigyelés áldás volt iskolánk elindulásaikor és első éveiben.

Amikor visszatekintünk az indulás éveire, nekem mindig ez az 1989. szeptember 2-i élmény jut elsőként eszembe. Kívánom az egész iskolának, hogy további éveinket és az előttünk álló feladatainkat is a szellemi összetartozás érzése, erő és bátorság kísérje!

SINAY BÍBORKA – Arra voltam kíváncsi, hogy a színészek hogyan készülnek a szerepeikre. Végigkísértem egy darab színpadra állításának a folyamatát. Betekintettem a színházak világába. Nagyon izgalmas volt.

TABA ÁRON – A fény különleges világa, ahogyan egy sötét dobozba zárjuk. A fényképezés egyik legrégebbi módszere volt a témám.

⁵ Székely György (1924–2006) a Műgyermek oktatója, Georg Kühlewind néven filozófus, antropozófiával is foglalkozik, támogatja a magyar Waldorf-kezdeményezéseket egészen az intézményalapításokig. (<http://kuehlewind.itec.uni-klu.ac.at/>) „Székely György nélkül egyáltalán nem lett volna óvónőnk. (És a későbbiekben: nem lett volna alapító-tanácsadó tanárunk, és nem lett volna pénzünk a legveszesebb helyzetekben, a legfontosabb dolgokra.)” (Vekerdy, 1993). Székely Anikó Székely György felesége, énektanár, az iskola egyik alapítója, később szabad-vallásánára.

⁶ „Az iskola a solymári Apáczai Csere János Művelődési Ház egyik szobáskájában kapott helyet, melyet a szülők alakítottak át Waldorf-osztállyá, saját kezű munkájukkal.” (u. o.) Vagyis az iskola 1989-ben Solymáron kezdte meg működését, majd két év múlva Pesthidegkútra, a budapesti II. kerületi önkormányzattól kapott önálló iskolaépületbe költözött át.

KOVÁCS TAMÁS

„Gyémántcserepek” – A harmadik osztály életéből⁷

Március első napjaiban még csipősek a reggelek. Lehet szikrázó napsütés vagy szürkén csepegős idő, a harmadikosok a sportpályán gyülekeznek. A síszünet után mozgással kezdjük a napokat.

- Tamás bácsi, ma is kimegyünk?

Két-három nap telik el, mire szokássá válik, hogy érkezéskor nem kell átcserezni a cipőt, és bármilyen idő is van, ha megszólal a kolomp, futás ki az udvarra. Néhányan érkezés után már első lendületből a pályára futnak, így a reggeli kézfogás is ott történik meg.

Már pörög is a hosszú kötél. Az egyik végét kis segítőm kezébe adom. Aki nem próbálta, nem is tudja, milyen komoly feladat ritmikusan hajtani a kötelet! Az osztály sorban áll, az elsők ritmikus előre-hátra ringással veszik fel a ritmust. Az első feladat: minden pörgetésre átszalad egy-egy gyermek a kötél alatt. Megvan a lendület, rendeződnek a kissé még szögletes mozdulatok, és „mire hátra lehetne dőlni”, már párokba kell fejlődni, és páronként kell áthaladni minden egyes fordulatra. Hamarosan négyesével, majd nyolcasával igyekeznek elkerülni a halász hálóját. Most még alig akad fogás - minden csapatban van önkéntes vezér, aki hangos számolással fogja

össze a spontán kialakult csoportját. Az izgalom a tetőfokára hág, előbb két csoportban, majd az egész osztálynak egyszerre kell átjutnia a kötél alatt.

Máskor két oszlop áll egymással szemben, és a pároknak egyszerre kell belépni a kötél alá, hármat szökkenni, majd ellentétes irányban kifutni alóla. A lányok

könnyedek, légiesek, a fiúkat jobban húzza a föld, dőcögősebben veszik fel a ritmust. Ez életkori sajátosság. Vannak, akik szurkolnak a többieknek – a fiúk a fiúknak, a lányok a lányoknak. Elszáll néhány „Hú, de béna” is, ilyenkor a „csú-

folódó” általában rögvest bele is gabalyodik a kötélbe.

A gyermekek nagy része autóval érkezik az iskolába. Ez a tíz-tizenöt perc ritmikus mozgás segít nekik újra belerázódni a testükbe, hogy lehessenek „szorgosak, tudni vágyók és dolgozók”.

Az arcok kipirultak. Mehetünk a tante rembe. Cipőváltás, elhelyezkedés, közben még van idő az előző napi és a reggeli élmények megbeszélésére. Míg meggyújtom a gyertyát, az évszakhoz kötődő dalokat énekelünk. Végül felhangzik a napkezdő

⁷ Az írás az iskolaújság 2009. áprilisi számában jelent meg.

dal. Fölállunk, összerendeződünk a fohászhoz. Az új nap köszöntése után a versmondóké a figyelem.

A napi pár perces rítus az igazi megérkezés. Ismétlődése, változatlansága adja a biztonságot. Érzékeny visszajelző a közösség és az egyes gyermekek aznapi állapotáról is.

Három egész napon át - ez a dal a „hívószava” a furulyásznak. Nemrég kaptuk meg a C-hangolású „nagy” furulyákat.

Kezünkkel a dal ritmusára melegítjük a hangszereket. Más a lyukak távolsága, más a hangzás.

Némán, csukott szemmel tapogatjuk a különböző fogásokat, próbáljuk függetleníteni a szemünket a kezünktől. Izgalmas és érdekes az eddig csak énekelve megszólaltatott dalokat furulyaszóval is visszahallani.

A hangszerek tisztítását és elrakását gyors fejszámolás követi: kiindulós számunk a 18. Elveszem a felét, hozzáadok 5-öt, az eredményt megszorozom 2-vel, és elveszek belőle 20-at.

Megkérem az osztályt, annyian álljanak fel, amennyi a végeredmény. Lázas egyezkedés kezdődik, a sok felpattanó gyermekből hányan is maradjanak állva. Gyorsan egyezségre jutnak, közösen ellenőrizzük lépésről lépésre a megoldást.

Újabb dalba kezdnek bele: *Fölszállt a nap arany páva* – a következő sorokat és dallamíveket már elnyomja a padok és a székek oldalra pakolásának zaja. Formarajz korszakban élünk, a terem átrendezését most nem a megszokott ritmikus kör követi. Izgatott szemek lesik kíváncsian,

milyen új formát rejt a tábla szétnyitható szárnya. Ma a tábla tiszta felületét két szimmetriatengely osztja négy részre. A bal felső negyedben egyszerűnek tűnő, hurokolt, görbe vonalú forma. A feladat: ennek a formának a tükrözése a többi, még üres negyedbe.

Frontálisan a tábla felé fordulva állunk. Kinyújtott karunkkal „rajzoljuk” át az adott formát, majd ugyanígy egészítjük ki az oda-

képzelttekkel. Ezt többször megismételjük csukott szemmel, karmozgással, csak szemmozgással – nyitott és csukott szemmel. Le is

le is járjuk, egész testünkkel átélve a formát

járjuk, egész testünkkel átélve a formát. Egyszerre négyen, frontálisan mozogva, minden negyedét végigjárva, összehangoltan. Míg a linóleumra vízszintesen „rajzolódik ki” a forma, addig a táblánál függőlegesen, egyesével, nagyban rajzolják át. A nagy sürgés-forgás után, mire jól magunkba dolgoztuk a formát, elővesszük a füzeteket, és koncentrált figyelemmel szebbnél szebb lapok születnek. Az elkészült rajzok sokat mesélnek alkotóikról, a színezéssel, a díszítéssel nyerik el egyéni arcukat.

Ebben az időszakban intenzíven foglalkozunk még Móra Ferenc: *Kincskereső kisködmönjével*. Olvassuk együtt és egyénileg, hangosan és némán. Díszítjük a névre szóló csodálatos köteteinket. Ízlelgetjük a mai beszédünkben már kikopott szavakat. Bebarangoljuk e korosztály lelkivilágának oly gazdag tájait, amelyeknek – úgy gondolom - legavatottabb ismerője máig is Móra Ferenc.⁸

⁸ Az a harmadik osztály, akikkel itt 2009 tavaszán találkozunk, ugyanaz, mint akikkel a következő tételben már ötödikesként, 2010 őszén. És ugyanők azok, akiknek a nyolcadikos éves munkái láthatók lapunkban, saját megjegyzéseikkel.

KOVÁCS TAMÁS

„Annál inkább vagyok hát kíváncsiságos” - Irodalomepocha az 5. osztályban⁹

Petőfi Sándor 1844 telén, Pesten, egy szobának éppen nem nevezhető „szűk kis kábitban” fagyoskodva a képzelet szárnyán repíti hőstét, János vitézt az Óperenciás tenger partjára.

Amikor hősünk megtudja, hová is vezetődt kalandos vándorlása során, egy óriás vállán a címben idézett felkiáltással vág neki a végtelen tengernek.

Arra kértem az ötödikeseket, írják le, ők mire „kíváncsiságosak”.

Tóth Imola

Én arra vagyok kíváncsi, milyen lesz a jövőm. Hogyan fogok kinézni felnőttkoromban, milyen házam lesz és milyen állatom? Persze nemcsak a felnőttkorom érdekel, hanem a holnap is, vagy hogy mi lesz egy hét, vagy akár egy év múlva. Arra is kíváncsi vagyok, milyen élőlények vannak az űrben vagy a bolygókon, és milyen lehet a világvége, de csak kívülről.

Frischmann András

Arra vagyok kíváncsi, hogy mi volt, amikor nem volt semmi.

Koller Zsóka

Én igazából mindenre kíváncsi vagyok, ami körülöttem történik. Arra is kíváncsi vagyok, mi lett volna, ha János nem találja

meg Iluskát a költemény végén. Ha ott maradt volna Jancsi a francia királylánynál, és egyáltalán: ha nem szalad szét a nyája.

Murányi Flóra

Sok mindenre! Mi lesz velem a jövőben? Sokszor tervezgetem a jövőmet, mivel a jövőm rajtam is múlik. Lehet-e egyszerre két foglalkozásom? Milyenre formázom az életem?

Kubinyi Eszter

Mi volt régen? Szalmából építették a házakat? A nagyon gazdag emberek dolgoztaták a szegényeket, meg is verték őket? A királyoknak gyönyörű, hosszú hajú lányaik voltak? Legalábbis a mesékben úgy van, bár nem szoktam hinni a mesékben.

Tamási Júlia

Én nagyon kíváncsi vagyok arra, mit éreznek az állatok. Kíváncsi vagyok, hogy régen milyen volt az élet, mert a nagyszüleim mindig mondják: „A mi gyerekkorunkban milyen más volt!”

Gere Samu

Én arra vagyok kíváncsi, miért mágneses a föld. A hétköznapi ember nem nagyon foglalkozik ezzel, de mi lenne, ha kitalálnák? Nagyon híresek lennének, sőt évmil-

⁹ Az írás az iskolaiújság 2010. novemberi számában jelent meg.

liárdokkal azután is emlegetnék őket. Az ebből fakadó tudományos adatok számtalan rejtélyt megoldanának. Talán.

Palumby Zora

Kíváncsi vagyok, mi lesz felnőtt koromban. Lesz-e családom, lesznek-e gyermekeim. Kíváncsi vagyok, mi lesz 30 év múlva.

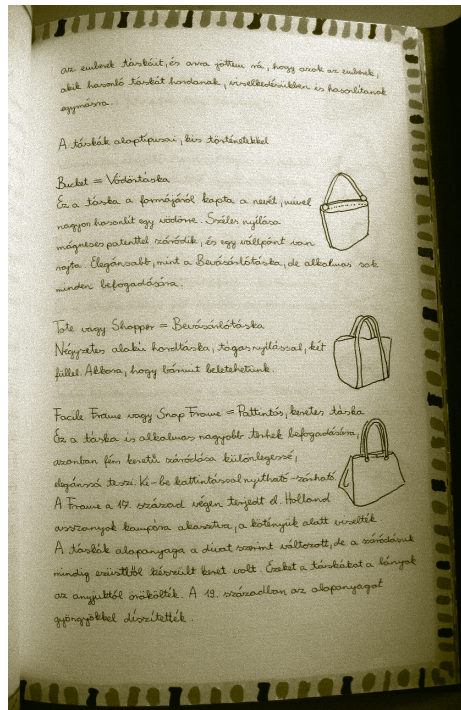
Eőry Lilla

Arra vagyok kíváncsi, élnek-e valamilyen lények más bolygón, és ha igen, akkor hogy

néznek ki. Robotok, vagy valami majomfélék? Én úgy képzelem őket, hogy állatfejük van és szőrös lábuk meg kezük. Szerinted, olvasó, aki ezt olvasod, szerinted milyenek?

Pál Zsigmond

Mi lenne, ha vadnyugaton élnek, és lennének még szabadon indiánok? Az biztos, hogy az ő pártjukra állnék de, hogy mit csinálnék, azt nem tudom.

CSÁSZMA JÚLIA – Egy táskával kezdődött. Elkészítettem egy táska rekonstrukcióját, terveztem egy táskát, és csináltam újrahasznosított anyagból egy táskát. Aztán jöttek a kiegészítők.

SMID ANIKÓ

Körséta az iskolakertben Csécs Mónikával¹⁰

Ellentétben a félelmekkel, hogy sokkal kisebb lesz a kert, azt szoktam mondani, bővült egy zöldséggel, egy fűszerkerttel és sok-sok virágoskerttel. A gyerekek jó ízlésére és régi emlékeire hagyatkozva elkezdtük átalakítani az iskola épülete körüli részeket. A kicsik játszó- és búvóhelyeit igyekszünk tiszteletben tartani. Egész más hangulata van annak a kertrésznek, ahol felásva, megkapálva újabb és újabb növények jelennek meg. Ez igazán jó érzés, mert a kert meghálálja a gondoskodást.¹

Szeretnénk úgy kialakítani az iskolakertet, hogy megélhessük benne az évszázadot. Ezért ültetünk annyiféle virágot, fűszert, zöldséget, gyümölcsöt és bokrokat. Mindent, amitől elevebbé válik az életünk. Kaptunk segítséget is, sokfelől érkeztek a növények.

Létrehoztunk egy, a kolostorkertek hangulatát idéző fűszer- és virágoskertet. Ez a szép, lépcsős ágyás folyamatosan bővül, már csak a rózsák hiányoznak belőle. Vannak benne liliumok, íriszek, rengeteg levendula, tulipán. Az a célunk, hogy a hóvirágtól kezdve az utójára nyíló virágokig, mindig virágozzék valami.

A fűszerkert fölé került a zöldséges, ahol már szépen kibújt a borsó és a sóska. Céklát is vetettünk. Olyan növényeket igyekeztünk találni, amelyek betakarításra kerülnek, mielőtt a gyerekek elmennek

a nyári szünetre és olyanokat, amelyek majd, ha szeptemberben visszaérkeznek, fogadják őket. Ilyen a cékla, a mángold. Persze, aki nyáron segíteni jön, az szedheti a paradicsomot. Azt is fontosnak tartottuk, hogy mindig legyen mit csipegetni. Ezért vetettünk sóska és metélőhagymát.

A kerítést még átépítjük. Kicsit elnagyoltuk, mielőbb el akartuk készíteni, hogy az ágyások védettek legyenek. Nem lett szép, úgyhogy mindenképpen újjá fogjuk építeni.

A pálya bal oldalán, a vasakkal körülvett részen végig ágyásokat alakítunk ki. Az első már meg is született. Ide olyan növényeket gondoltunk, amelyek jól bírják, ha odagurul a labda, mint a mángold vagy a cékla, de ez lenne a legjobb hely az uborkának is. Igénytelenek, jól tűrik, ha véletlenül rájuk taposnak. Ugyanezen az oldalon, a kerítés mellett hangulatos ösvényt lehet kiépíteni hátrafelé. Végigsétálva már most is üde, tavaszi virágfoltokat lehet találni, tele lila meténggel és fehér csillaghúrral. Ezeket nem mi ültettük. Az ösvény mellett végig szilvafák állnak, amelyeket János annak idején megfiatalított. Eszegettük is a termését, nagyon finom, magvaváló, régi fajta szilva. Első lelkesedésünkben ide hordtuk a komposztot, de ez majd elkerül innen.

¹⁰ Az írás az iskolaújság 2012. júniusi számában jelent meg.

A pálya mögötti területről még csak álmodozunk, milyen lesz. Ez a rész eddig a rendrakásról szólt. Itt nagyon sokat dolgoztak a gyerekek. Mindenfélét elhordtak a komposztra és aprítógépeztek. Az utcán is összeseperték a lombot ősszel, ezért a szomszédok is hálásak voltak. Itt van a komposzt, amely nagyon jól illik ide, ez a sövény folytatása. Ezen a tavaszon került – az iskola történetében először – beoltásra a komposzt, így megjelenik benne a biodinamikus preparátumok sugárzó, gyógyító hatása is. A gyerekek nagyon boldogok voltak, át tudták érezni ennek a munkának az értékteremtő erejét.

Jó lenne téglából megépíteni az utca felőli kerítést, hogy ne lehessen belátni. Nagyon barátságos tér alakulhatna ki a cseresznye és a fenyő alatt. Otthonos lenne a nagyoknak is leülni, beszélgetni ezen a füves, több fával tarkított területen, ahol hamarosan terem a cseresznye. A gesztenyék alatt is jó ücsörögni. A téglafalra futónövényeket képeltünk, és elé bokrokat. A kutat is újra működőképés állapotba lehetne hozni. Ezekről a tervekről már sokakkal beszélgettünk, és nagyon jó fogadtatásra találtak az ötleteink. Így újabb, viszonylag nagy kertrész válna használhatóvá. Reményeink szerint, aki hátrasétál, megérzi ennek a hangulatát, és támogatni fogja az elképzeléseinket.

A kemence körüli területet gazdátlanak éreztük. Azon gondolkodunk, hogyan lehetne ezt a teret tagolni és elevenné tenni. Az angolkertek ihlettek meg minket, ahol zsebkezdőnyi területen izgalmas kis kerteket alakítanak ki szinteltolással, hogy szinte elvész benne az ember. Az oszlopokra lehetne futtatni növényeket, és elkezd-

tük a határolósövény beültetését is a járda mellett, mályvacserjéből. A bokrok tövében virágok virítanak majd. Teljesen más érzés a gyönyörű, virágzó sövény előtt elhaladni.

A homokozót többször is fölástuk, mert eléggé megüledett. Azonnal birtokba

vettük a kicsik! Persze homok kell még bele. Az árnyas mogoró alatt ideális a hely árnyéki kert kialakításához. Úgyhogy mindjárt be is ültettük ibolyával és harangvirággal. Kékes tavaszi hangulatot fogunk idevarázsolni

nefelejccsel, meténggel és ibolyával. A kisház mögötti részen, úgy tűnik, nem nagyon járnak most a gyerekek. Ide ősszel mentát és citromfűvet ültettünk. Mindkettő könnyen szaporodik és nagyon jó illata van, lehet csipegetni.

A kerítés melletti terület elég látványos. Ez már korábban is dédelgetett része volt az iskolakertnek. A holland tulipánok mindig ide kerültek. Itt folytatjuk az évszaksövény kialakítását. Folyamatosan virít benne valami, aranyvesszőtől és korai jázminától kezdve a rózsaloncig, a nyári orgonáig. Télen is díszíti az örökzöld boróka, a boglárkacserje pedig jó esetben nyár végén is virágzik. Az aljában virágoskert fut, ebbe most folyamatosan vetjük a magokat, mindig rakunk bele valamit, hogy ne csak áprilisban virágozzon.

A hatodikosokkal és a hetedikesekkel felástuk a rondellától a kapuig tartó területet. Nagy munka volt, mert ezt húsz éve tapossák a gyerekek. Bevetettük nagyon sűrűn fűmaggal, és a szomszédtól kölcsönkapott hengerrel lehengereltük. Tudtuk, hogy nehéz megvédeni, de körbekerítettük, még ha csak jelképesen is. A labda mindig

olyan növényeket igyekeztünk találni, amelyek betakarításra kerülnek, mielőtt a gyerekek elmennek a nyári szünetre és olyanokat, amelyek majd, ha szeptemberben visszaérkeznek, fogadják őket

ide gurul, rejtélyes módon. Ez igazi élmény volt, valódi közös munka. Beálltak dolgozni tizedikes és tizenkettedikes fiúk és egészen kicsik is. A kilencedikesek jelentkezték, hogy szívesen folytatnák a munkát.

A másik nagy feladat ezen a területen a támfal kialakítása. A gyerekek maguk fűrészelnék fűrészben, kézfűrészszel. Feltöltik a támfalat, szép ívet adnak neki, és a tövébe borostyánt ültetnek, hogy takarja kicsit. A tornaterem fala mellől lehámazzák a földet a hatodikosok és a hetedikesek, és köbméterszámmra hordják át talicskával a lépcsőkre rakott pallókon.

A gyerekek, nagy örömeikre, megtalálták a macskaköves bejárót a vastag humusz alatt, és kitakarították. Ennek köszönhetően újra megnyílt a Kossuth utca felőli bejárat. Ide, két oldalra, a gyerekek javaslatára elegáns örökzöldek jönnek. A tövébe lehet ültetni ezt meg azt, ami kicsit díszíti majd. Jó lenne a kis bejáró mellett egy-két mutatós örökzöld félcserje. A pimpó is alkalmas ide, tavasztól kezdve elég sokáig virágzik és át lehet ugrani. A félcserjékkel szép út vezetne az iskola felé.

A nagyház mögötti terület nagyon jó adottságú hely. Annak idején Kulcsár Gábor osztálya létesített itt szép virágskertet,

azt szeretnénk felújítani. Elképzelhető, hogy egyszer valamikor ide is kiterjed a zöldeges. Élő növényeket, rebarbarát, sóskát vetnénk mértani formájú ágyásokba. Most annyi helyen dolgozunk egyszerre, hogy ez inkább csak terv még.

A kertben elsősorban a hatodikosok és a hetedikesek dolgoznak a kertművelésórákon. Nagyon sok jó ötletük és elképzelésük van. Azt is megértették, hogy olyan nincs, hogy „én nem dolgozom”. Van, aki ültet, gyomlál és van, aki földet hord. Azért is csinálják nagyon boldogan, mert sok mindent ők találhatnak ki. Van érzékük, erejük és kitartásuk hozzá. És ez így nagyon jó.

Az órák elején megtervezzük a munkát, és a végén ránézünk, mi sikerült. Ez azért is helyes így, mert a gyerekeknek különböző a hozzáállása. Aki egy picike ágyással küzdött egész délután, amikor körülmegy, látja, hogy a másik mire jutott. Az eredmény annyira nyilvánvaló szavak nélkül is, hogy ennek elég erős pedagógiai hatása van.

Annak pedig nagyon örülnek, hogy egyre több tanár és szülő jön oda, kérdezősködni és dicsérik a munkát. A gyerekeknek ez az igazi visszaigazolás. Nagyon nagy öröm ezt látni.

folyamatosan virít benne valami, aranyvesszőtől és korai jázminból kezdve a rózsaloncig, a nyári orgonáig

VIDOR GERGELY – A legtöbb íjkészítő mester azt gondolta, hogy el akarom lopni a féltve őrzött technikáját. Azért csak elkészítettem egy íjat.

KULCSÁR GÁBOR

Napkezdés az első osztályban¹¹

„Kinek van jókedve,
Nekem van jókedvem.
Már kora hajnalban
Jókedvvel ébredtem.

Jókedvvel ébredtem,
Madárdal ébresztett,
Madárdal ébresztett,
Friss hajnal élesztett.”

Ezzel a kis versikével indul minden nap az első osztályban. Ezután – a Waldorf-óvodák ritmusához hasonlóan – naponta változó tevékenységeket végzünk. Hétfőnként agyagozunk vagy méhviaszt formázunk, keddenként fonalazunk, szerdán festünk vagy rajzolunk, csütörtökön ritmikus gyakorlatokat végzünk, pénteken pedig – a vallásóra keretében – a körülöttünk lévő természetéről szóló mesét idéznek fel és hallgatnak a gyerekek.

A hetente visszatérő tevékenységek fontos eligazodási pontokat jelentenek az első osztályba lépő gyerekeknek. Emellett a rövidebb vagy hosszabb időt felölelő ritmusok az ember testi-fizikai és szellemi-lelki természetére is egyaránt jótékony hatással vannak. A heti órarend organikus felépítése olyan szokások kialakítását segíti, amelyek a gyerekek természetes igényéből fakadnak. Egy epochának, egy hétnek, egy napnak vagy akár egyetlen tanítási órának a ritmusa is hozzájárul ahhoz, hogy az osz-

tály szokásokat követő egységgé váljon. Ezek a szokások adják azt a biztonságot, amelynek birtokában a gyerekek az iskolát természetes közegként, életük szerves részeként élik meg. Az első iskolai év alatt beleszoknak a gyerekek ebbe az idő- és szokásrendszerbe, és időben-térben egyaránt belakják az osztálytermet.

Az első osztályban végzett reggeli tevékenységek célja természetesen nemcsak a megfelelő szokásrend kialakítása, hanem komoly pedagógiai szerepük is van. Minden művészeti tevékenység az alkotás, a gyakorlás és az ismétlés által a gyerekek érzésvilágát és akaratát egyaránt erősíti. Amellett, hogy ezek a tevékenységek egységesen segítenek abban, hogy a „teljes embert foglalkoztassuk” (Steiner, 2004. 10. o.), különbözőségük révén mégis különböző területeken fejtik ki hatásukat: kézzel rajzolunk, és kézzel formázunk is, és mégis teljesen más a két dolog (u. o.).

Ha hétfő, akkor agyagozás...

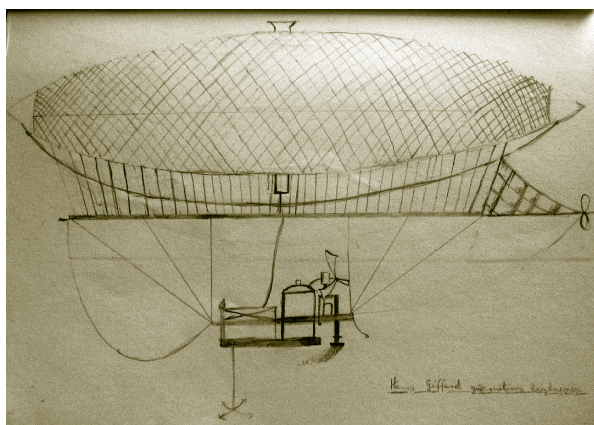
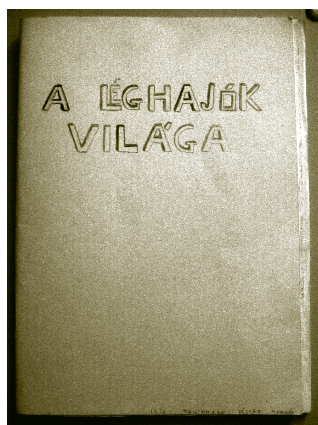
A hétvégét követő első tanítási napon az agyagozásnak egyénileg ébresztő, az osztály egészét tekintve összerendező ereje van. A hűvös anyag ellenére agyagozás közben kezeink hamar felmelegednek, arcunk kipirul. Az agyag átgyúrása után először gömböt formálunk a tenyerünkben; ezt letapogatjuk, forgatjuk, tökéletesítjük. Ezután ujjaink segítségével gödröket,

¹¹ Az iskola tanára, az írás az iskolaújság 2012. decemberi számában jelent meg.

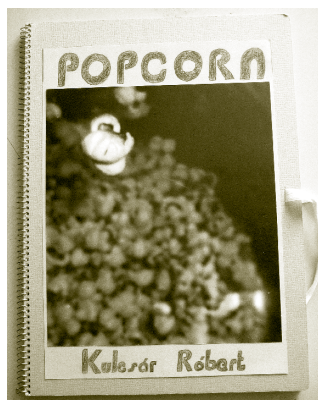
mélyedéseket formálunk az agyagba, míg nem kialakul egy újabb forma, amelyet nem az emlékezetünk segítségével alkotunk meg, hanem sokkal inkább az akaratunkból hozunk létre – a homorú és domború formavilágból.

Ezt a rendszeresen visszatérő gyakorlatot követően kis darabokat szaggatunk az agyagból egy rajztáblára. Ezekből a darab-

kákból formálunk ezután domborműszerű képeket, amelyek a mesék egy-egy kiemelt motívumát idézik fel, de kapcsolódhatunk vele a betűtanuláshoz vagy számoláshoz is. Az így elkészült formákat simítjuk el és finomítjuk. A kész „műveket” kirakjuk, közösen megnézzük, majd az anyagot újra begyúrva felhasználjuk a következő héten.

FRISCHMANN ANDRÁS – A hőlégballonok és a léghajók történetét, fizikáját ismerttettem. Megkísérlettem egy saját készítésű modellt a levegőben röptetni... Legközelebb körbepülöm a Földet!

KULCSÁR RÓBERT – Moziban, társaságban vagy csak úgy, a popcorn közkedvelt csemegé, és amellet egészséges is. Készítettem egy szerkezetet, amellyel kukoricát lehet pattogatni.

GALSAI ZSOLT

Mérés¹²

Harmadik osztályban sok olyan epocha van, amilyen sem előtte, sem utána nincs a tantervben. Ebben az évben van mesterség-, teremtés-, házépítés-, gabona- és mérésepocha. Mi most éppen a mérésepochában vagyunk, még csak az első hétvégén. Eddig a hosszúsággal foglalkoztunk, de még hátravan a súly, az űrtartalom és az idő.

Emlékszem, amikor én harmadikos voltam és mérésepocha volt, a lehető leghosszabb mérőszalagot vettem meg a boltban a zsebpénzemből, hogy aztán otthon tudjak mérni. A kertet, a házat, mindent, amit csak találtam. Most sem volt ez másképp a gyerekekkel, az első napokban a régi mértékegységekkel mértünk, hüvelyk, ujj, tenyér, kis arasz, nagy arasz, láb, lépés, öl. Megtudtuk, hogy milyen hosszú az iskola a pálya felől, hogy milyen hosszú a pálya (2340 hüvelyk). Azonban hamar rájöttünk, hogy hiába mérjük le az iskola épületét, mert volt olyan, akinek csak 90 láb hosszú, de volt olyan is, akinek 141. Ebből nehéz volt kideríteni, hogy valójában mi az igazság, illetve ebben a helyzetben nincs igazság, mindenkinek más a helyes eredmény.

Ezután kezdtünk foglalkozni a méterrel mint mértékegységgel. Hogyan lesz belőle centiméter, aztán milliméter vagy kilomé-

ter. Innen tudjuk, hogy az iskola a pálya felől 33 méter és 55 centiméter. Az egész iskola körben pedig 133 méter.

Az epochának fontos feladata, hogy a gyerekek valamilyen módon viszonyulni tudjanak a méretekhez. Érezzék, éljék át, mennyi pontosan egy méter, vagy akár egy kilométer. Ezt nemcsak méréssel tudjuk gyakorolni, hanem becsléssel is. Mielőtt

a mérést elkezdjük, megpróbálják a gyerekek megbecsülni, mi lesz az eredmény, aztán derül ki, hogy jól érezték-e. A viszonyuláshoz az is hozzátartozik, hogy magunkat el tudjuk helyezni a világban. Mekkora vagyok?

Mekkora a legnagyobb fa? Mekkora a legnagyobb épület? Ahhoz, hogy ezeket a viszonyokat meg tudjuk nézni, lemértünk mindenkit nagyon pontosan, és összeadtuk, ha egymás feje tetején állnánk, akkor az egész osztály magassága mekkora lenne. Összesen így 39 méter 78 centiméter magasak lennénk. Ami elsőre elég soknak hangzik. Ha viszont a világ legmagasabb fája mellett állnánk egymás fején, akkor eltörpülnénk mellette. Még másik két ugyanekkora osztályra lenne szükségünk, hogy a legfelső tőlevelet meg tudjuk érinteni. A legmagasabb épület mellet talán nem is látszódnánk, ott még

azonban hamar rájöttünk, hogy hiába mérjük le az iskola épületét, mert volt olyan, akinek csak 90 láb hosszú, de volt olyan is, akinek 141

¹² Az írás az iskolatűjság 2014. februári számában jelent meg.

húsz másik osztályra lenne szükségünk a legfelső pont megérintéséhez. Izgalmas lenne egy mérésepocha minden évben, hogy

lássuk, hogyan nővünk bele a világba, hogyan „csökken” mindennek a mérete, ahogy növekszünk.

IRODALOM

Steiner, Rudolf (2004): *A nevelés művészete*. Genius, Budapest

Vekerdy Tamás (1993): *Álmok és lidércek – Iskolaalapítás Magyarországon*. T-Twins, Budapest

PALUMBY ZORA – *A lányok életében a menyegző az egyik legfontosabb esemény. Hogyan is zajlott ez régen, és hogyan történik ez ma?*

MURÁNYI FLÓRA – *Az ír táncművelés egyre népszerűbb a világon. Milyen ruhában táncolnak az írek és miért? – ez nem annyira közismert. Én megmutattam.*

KUBINYI ESZTER – *Szeretek festeni, rajzolni. Készítettem egy általam illusztrált verseskötvet Varró Dániel gyermekverseiből.*